

Een veilige school

Een ontwerpgericht onderzoek naar handvatten voor docenten en mentoren om een sociaal veilig leerklimaat op de Rebound te bevorderen.

Jelle Mulder en Silke Siebenga

Eindopdracht Bachelor Social Work | Academie voor Sociale Studies, Hanzehogeschool Groningen |
Mei 2023

Een veilige school

Een ontwerpgericht onderzoek naar handvatten voor docenten en mentoren om een sociaal veilig leerklimaat op de Rebound te bevorderen.

Titel:	Een veilige School
Ondertitel:	Een ontwerpgericht onderzoek naar handvatten voor docenten en mentoren om een sociaal veilig leerklimaat op de Rebound te bevorderen.
Namen auteurs:	Jelle Mulder 331641 en Silke Siebenga 355431
Datum:	23-05-2023
Opleiding:	Bachelor Social Work voltijd
Opleidingsinstelling:	Academie voor Sociale Studies, Hanzehogeschool Groningen
Vak:	Eindopdracht SSDB22EO/SSVB22EO
Opdrachtgevende organisatie:	Orthopedagogisch didactisch centrum Groningen
Opdrachtgever:	J. Jaarsma
Begeleidend docent:	A. Overwijk
Aantal woorden:	6315

Voorwoord

Voor u ligt het ontwerponderzoek 'Een veilige school', dat is uitgevoerd in het kader van de eindopdracht Bachelor Social Work voltijd aan de Hanzehogeschool Groningen. Dit ontwerponderzoek is uitgevoerd binnen het Orthopedagogisch didactisch centrum (OPDC), op de afdeling Rebound. De realisatie van het ontwerponderzoek, de ontwikkeling van de producten en het schrijven van het onderzoeksverslag heeft plaatsgevonden in het tweede semester van jaargang 2022-2023 (februari 2023 tot en met mei 2023).

Managementsamenvatting

Het ontwerpgericht onderzoek dat voor u ligt, richt zich op het ontwikkelen van een product dat de sociale veiligheid binnen de Rebound, een afdeling van het Orthopedagogisch Didactisch Centrum (OPDC), vergroot. Het uiteindelijke product heeft als doel om pesten binnen de Rebound aan te pakken en het leerklimaat veiliger te maken.

Na een uitgebreide studie van verschillende pestprotocollen en methoden die worden gebruikt in vergelijkbare onderwijsinstellingen, is het materiaal waar op het OPDC mee wordt gewerkt tegen het licht gehouden. De meeste pestprotocollen zijn volgens een zogeheten vijfsporenaanpak geschreven. Dit houdt in dat de basis uit vijf verschillende aspecten bestaat: preventie, signalering, aanpak, nazorg en evaluatie. Deze aanpak is ook gehanteerd bij het ontwikkelen van het product.

Nadat er onderzoek is gedaan naar de literatuur, zijn er verschillende interviews gehouden met het personeel van de Rebound. Zo zijn er gesprekken geweest met zowel oude als nieuwe docenten, een sociaal werker en een oud teamleider. Hieruit kwam naar voren dat docenten onvoldoende weten hoe ze pestgedrag kunnen signaleren of hoe ze er mee om kunnen gaan. Voor de meesten is het huidige pestprotocol niet toereikend en is er behoefte aan handvatten om pestgedrag beter te kunnen signaleren en aanpakken. Tijdens het gesprek met de sociaal werker is het idee voor een gedragscontract ontstaan. Dat is een contract waarin de leerling zich bereid verklaart zich in te zetten voor een veilige leeromgeving en zo medeverantwoordelijkheid krijgt.

Om tot het product te komen, is gebruik gemaakt van de prototypingmethode. Er zijn verschillende versies van het protocol en het contract ontwikkeld en voorgelegd aan docenten, de sociaal werker en leerlingen voor feedback en evaluatie. Hun input heeft ons geholpen om de definitieve versies te verfijnen en af te stemmen op de specifieke behoeften van het OPDC.

Op basis van ons onderzoek en de ontwikkeling van het product, worden de volgende acties aanbevolen, en staan uitgebreid beschreven in hoofdstuk 4:

1. Bewustwording: om het product goed te implementeren is het belangrijk om het hele team te informeren en te betrekken bij de verder invulling.
2. Betrokkenheid van leerlingen: om leerlingen te betrekken bij het creëren van een veilig leerklimaat worden ze geïnformeerd over het nieuwe pestprotocol, de signaleringskaart en specifiek de rol van het gedragscontract.
3. Kennis: om nieuwe docenten op weg te helpen is het aan te raden om op één plek te kunnen zien wat precies de vaste regels zijn op de Rebound. Onze aanbeveling is dan ook om hiervan een overzicht te maken en in de klassenmap te plaatsen.

De implementatie van zowel het pestprotocol, de signaleringskaart als het gedragscontract, biedt de mogelijkheid om pestgedrag aan te pakken en een veilige en inclusieve leeromgeving te creëren. Door actief samen te werken en de aanbevelingen op te volgen, kan er een blijvende verandering gerealiseerd worden op de Rebound, en het welzijn van alle leerlingen en docenten bevorderen.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	8
Managementsamenvatting	9
Hoofdstuk 1. Beschrijving Product/Advies	6
1.1 Het Product.....	6
1.2 Wat biedt het product.....	6
1.3 Ontwikkeling	6
Hoofdstuk 2. Aanleiding en doelstelling	7
2.1 Contextomschrijving.....	7
2.1.1 Aanleiding	7
2.2 Inbedding in het sociaal domein.....	7
2.2.1 Macroniveau.....	7
2.2.2 Mesoniveau	9
2.2.3 Microniveau	9
2.4 Doelstelling	10
Hoofdstuk 3. Aanpak en Inhoud	11
3.1 Discoverfase	11
3.1.1 Literatuurverkenning.....	11
3.2 Definefase.....	12
3.2.1 Thematic analysis.....	12
3.2.2 Uitkomsten Thematic Analysis.....	13
3.3 Developfase.....	14
3.3.1 Resultaten en ontwerpeisen	14
3.3.2 Low fidelity prototyping	14
3.3.3 Contextueel	15
3.4 Deliverfase.....	15
3.4.1 Feedback eerste prototype	16
3.4.2 Feedback tweede prototype	16
Hoofdstuk 4. Aanbevelingen.....	18
4.1 Aanbevelingen	18
4.2 Randvoorwaarden.....	18
4.3 Ontwikkelingen	19
4.4 Inbedding.....	19
4.5 Conclusie	19
Literatuurlijst.....	21
Bijlagen	23

Hoofdstuk 1. Beschrijving Product/Advies

1.1 Het product

Het product bevat drie onderdelen en is ontwikkeld aan de hand van ontwerpgericht onderzoek. Het eerste onderdeel is een uitgebreid pestprotocol voor het Orthopedagogisch didactisch centrum (OPDC), specifiek gericht op de afdeling Rebound. Dit protocol bevat een gedetailleerd stappenplan en bijbehorend advies voor docenten. Het tweede onderdeel is een signaleringskaart, waar docenten het gedrag van leerlingen aan kunnen toetsen en zo nodig namen kunnen noteren van leerlingen die opvallen bij één of meerdere pest-signalen. Tot slot is er een gedragscontract ontwikkeld. Dit kan worden ondertekend tijdens het eerste mentorgesprek met een leerling, om commitment te vragen voor het bijdragen aan een veilige sfeer in de klas. Het doel is om pestgedrag effectief te signaleren, aan te pakken en te voorkomen. Dit product is gericht op het creëren van een veilige en respectvolle leeromgeving voor alle leerlingen.

1.2 Wat biedt het product

Het pestprotocol biedt een gestructureerd en gedetailleerd kader voor het omgaan met pestgedrag binnen de Rebound. Het protocol helpt docenten bij het herkennen en reageren op pestgedrag, het ondersteunen van gepeste leerlingen, en het betrekken van ouders in de aanpak. Het product bevat ook een signaleringskaart die kan worden gebruikt om pestgedrag te monitoren en te evalueren. Daarnaast wordt er een gedragscontract aangeboden, dat door leerlingen wordt ondertekend om een respectvolle en verantwoordelijke houding te bevorderen. Het protocol is ontworpen om docenten, mentoren en begeleiders te ondersteunen in hun werk met deze specifieke groep leerlingen. Als er wordt gekeken naar de beroepscode voor het sociaal werk (Steenmeijer, 2021), draagt dit product bij aan artikel 1: mensen tot hun recht laten komen. Het zorgt er namelijk voor dat de veiligheidsservaring van iedereen die betrokken is bij de klas, omhooggaat.

1.3 Ontwikkeling

Het pestprotocol is ontwikkeld op basis van bestaande pestprotocollen en wetenschappelijk onderzoek naar effectieve methoden voor het voorkomen en aanpakken van pestgedrag. Het product is ontworpen met het oog op de specifieke behoeften en uitdagingen van de leerlingen op de afdeling Rebound van het OPDC. Het protocol en de bijbehorende onderdelen kunnen gemakkelijk aangepast en verbeterd worden op basis van feedback dat gedurende het gebruik wordt verzameld.

Hoofdstuk 2. Aanleiding en doelstelling

2.1 Contextomschrijving

2.1.1 Aanleiding

Pesten is een groot probleem op scholen dat aanzienlijke gevolgen kan hebben voor het welzijn, de leerprestaties en de sociale ontwikkeling van leerlingen. Het komt op de rebound voor dat er leerlingen worden gepest of dat er een onveilige sfeer ontstaat. Afgelopen schooljaar zijn er een aantal perioden geweest waarin de rebound veel te maken heeft gehad met pestincidenten en de docenten de grip op de veiligheid in de klas verloren. De aanleiding van dit onderzoek is dan ook een vraag geweest van het management om te onderzoeken of de Rebound hierin nog kan verbeteren, en dan specifiek om het huidige pestprotocol onder de loop te nemen.

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden binnen de afdeling Rebound van het OPDC in Groningen. Deze afdeling biedt jongeren een tweede kans in het onderwijs, wanneer het hen niet lukt om op hun huidige school sociaal wenselijk gedrag te laten zien. De jongeren zijn tussen de 12 en de 18 jaar en dreigen van school gestuurd te worden. Het Reboundprogramma heeft als doel om binnen dertien weken een gedragsverandering teweeg te brengen bij de jongeren, waardoor ze zich weer aan de regels van hun school houden en hierdoor hun middelbare school succesvol kunnen afronden. Er zijn twee klassen van ieder maximaal 12 jongeren. Het zijn kleine klassen waardoor er meer aandacht is voor het gedrag en behoeften van de leerlingen. Naast deze kleine klassen biedt de Rebound ook verschillende hulpmiddelen zoals agressie-regulatie training, individuele begeleiding en een gedragstraining (Orthopedagogisch didactisch centrum [OPDC], persoonlijke communicatie, 8 maart 2023). De afdeling bestaat uit 4 docenten, iedere docent neemt ook de rol van mentor op zich. Een mentor is verantwoordelijk voor acht mentorleerlingen, en voert elke week gesprekken met deze leerlingen. Daarnaast leidt de mentor de tussenevaluaties en eindevaluaties van het traject van de leerling. De mentor is het aanspreekpunt voor de school van herkomst voor informatie-uitwisseling. Vanuit het WIJ-team is er een schoolmaatschappelijk werker op het OPDC. In samenwerking met ketenpartners kan de schoolmaatschappelijk werker de leerlingen en ouders ondersteunen en zo voorkomen dat problemen erger worden (Sweers, 2013).

2.2 Inbedding in het sociaal domein

2.2.1 Macroniveau

Met de invoering van de wet Veiligheid op school heeft het bevoegd gezag van de school de plicht gekregen om zorg te dragen voor de veiligheid op school (School en Veiligheid, 2020). Dit houdt in dat scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs een actief veiligheidsbeleid voeren om de sociale veiligheid van leerlingen op school te vergroten. Het gaat erom dat een school veilig is als de psychische, sociale en fysieke veiligheid van leerlingen niet door handelingen van een ander wordt aangetast. Met dit beleid treedt de school op tegen pesten, toebrengen van (lichamelijk) geweld, discriminatie, psychische onveiligheid en andere vormen van onbehoorlijk gedrag (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, z.d.). Daarnaast zijn scholen zelf verantwoordelijk over hoe zij invulling geven aan het veiligheidsbeleid, welke maatregelen er worden genomen om de veiligheid te verbeteren, pesten tegen te gaan en het personeel te trainen (Rijksoverheid, z.d.).

In de wet staat ook beschreven dat scholen, naast het voeren van een veiligheidsbeleid, een coördinator aanstellen, een aanspreekpunt hebben waar leerlingen en ouders pesten kunnen melden en de beleving van veiligheid kunnen monitoren. Scholen zijn vrij in het kiezen van een instrument voor de monitoring dat aan de wettelijke eisen voldoet en stellen de gegevens beschikbaar aan de inspectie voor onderwijs (Rijksoverheid, z.d.).

Dit alles staat onder andere in een veiligheidsplan dat het basisonderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs verplicht moeten opstellen. In dit plan staan de belangrijkste waarden en afspraken van de school beschreven en de aanpak voor het creëren van sociale veiligheid (Rijksoverheid, z.d.). Aan het veiligheidsplan kan door de school een anti-pestprotocol worden toegevoegd, maar dit wordt door de wet niet verplicht (School en Veiligheid, 2020).

Sinds de verzelfstandiging van de scholen in 2010 valt het OPDC onder het samenwerkingsverband Openbaar Onderwijs Groningen. De onderwijsorganisatie bestaat uit scholen uit het basis-, voortgezet en speciaal onderwijs. Dat maakt het mogelijk om aan leerlingen een doorlopende leerlijn te bieden en het onderwijs onderling goed op elkaar af te stemmen. Door het grote aanbod in verschillende soorten scholen en onderwijs zijn er veel mogelijkheden om een passende plek voor iedere leerling te realiseren. Het Openbaar Onderwijs Groningen draagt dan ook uit dat een leerling zich thuis moet voelen en dat het onderwijs een essentiële rol speelt in de basis voor verdere persoonlijke ontwikkeling tot een evenwichtig, weerbaar en zelfstandig individu (Openbaar Onderwijs Groningen [OOG], z.d.). Dit sluit nauw aan bij *Artikel 1 Mensen tot hun recht laten komen* van de centrale waarden uit beroepscode voor professionals in sociaal werk (2021): “het beroepsmatig handelen van de professional is erop gericht mensen in wisselwerking met hun omgeving tot hun recht te laten komen” (p. 11).

Binnen Openbaar Onderwijs Groningen staat de veiligheid voorop. De kerngedachte van de organisatie is dat leerlingen vanuit een veilige plek komen tot leren en is het voor medewerkers prettig(-er) werken. Het samenwerkingsverband heeft daarom omgangsafspraken opgesteld die terug te vinden zijn in het gedragsprotocol leerlingen inzake veiligheid (2018). Daarnaast is er een handelingsprotocol gemaakt voor situaties waarin de scholen te maken krijgen met grensoverschrijdend gedrag en is specifiek gericht op leerlingen. Hier valt onder; fysieke agressie en intimidatie, (verbale)agressie en intimidatie, ernstige belediging en discriminatie, bezit en/of gebruik van alcohol en drugs, wapenbezit, diefstal en radicalisering (OOG, 2018).

Voor scholen die vallen onder het samenwerkingsverband geldt dat deze onderwerpen zijn opgenomen in het schoolveiligheidsplan (OOG, z.d.). In het veiligheidsplan van de Rebound staan regels en maatregelen die worden gehanteerd en die moeten bijdragen aan de veiligheid van werknemers en leerlingen. De Rebound richt zich in het bijzonder op het vergroten van de sociale vaardigheden bij leerlingen. Dit gebeurt door middel van individuele coaching, middels de groepsgerichte ‘Tops’-, weerbaarheids- of agressie-regulatietrainingen en tijdens de lessen (OPDC, persoonlijke communicatie, 19 maart 2023). Als er wordt ingezoomd op het veiligheidsplan van de Rebound dan valt op dat er, in samenhang met het bevorderen van de sociale cohesie, ook een pestprotocol is ontwikkeld. De aanpak en preventie van pesten en ongepast gedrag vergt op de Rebound maatwerk en het kijken naar ieder individu. Op macroniveau betekent dit, dat er vanuit de Rebound protocollen worden

gehanteerd die aansluiten op het beleid van het samenwerkingsverband. In de praktijk blijkt echter dat het huidige pestprotocol onvoldoende handvatten biedt aan docenten voor de specifieke doelgroep op de Rebound.

2.2.2 Mesoniveau

Op mesoniveau zijn er diverse problemen die bijdragen aan de moeilijkheden bij het aanpakken van pestgedrag op de Rebound. Deze problemen hebben betrekking op de schoolorganisatie, de samenwerking tussen verschillende betrokkenen en tot slot de wisselende groepsdynamiek.

Een ander probleem is de communicatie en samenwerking tussen docenten, die in dit geval tevens ook allemaal mentoren zijn. Effectieve samenwerking is essentieel om pestgedrag succesvol aan te pakken, maar zonder gestructureerde communicatiekanalen en regelmatige uitwisseling van informatie kunnen docenten en mentoren geïsoleerd raken in hun inspanningen. Dit belemmert niet alleen het delen van belangrijke informatie over risicoleerlingen en incidenten, maar kan ook leiden tot een gebrek aan gecoördineerde inspanningen om een veilige en ondersteunende leeromgeving te creëren.

De wisselende groepsdynamiek op de Rebound, veroorzaakt door de doorstroom van leerlingen, vormt een bijkomende uitdaging. Deze dynamiek maakt het moeilijk om een stabiele leeromgeving te creëren waarin pestgedrag effectief kan worden aangepakt. Docenten moeten voortdurend inspelen op veranderende groepssamenstellingen, wat het moeilijker maakt om pestgedrag tijdig te signaleren en effectieve interventies te implementeren.

Tot slot is er het probleem van de integratie van ouders in het pestprotocol. Ouders hebben vaak geen goed zicht op de sociale interacties van hun kind op school. Door ouders eerder te informeren over het pestprobleem op de school, kunnen zij letten op signalen in de thuissituatie. Ook ontstaat er een samenwerking tussen de ouder en de docent, daarmee laat de school zien dat het pesten serieus wordt genomen. Het direct optreden en het betrekken van ouders bij pestgedrag laat leerlingen zien dat pestgedrag niet wordt getolereerd op school (School en Veiligheid, 2020).

2.2.3 Microniveau

In de veldoriëntatie is uit gesprekken met de preventiemedewerker en de opdrachtgever gebleken dat docenten nog onvoldoende stil staan bij het veiligheidsplan en het pestprotocol. Daarnaast zijn docenten handelingsverlegen met betrekking tot de aanpak van ongepast gedrag omdat protocollen onvoldoende zijn uitgewerkt. Een helder pestprotocol is cruciaal voor het bieden van consistentie en richting aan docenten, orthopedagogen en leerlingen. Zonder een dergelijk protocol ontstaat er verwarring over een concrete manier om pestgedrag te signaleren, rapporteren en aan te pakken. Dit kan leiden tot een gebrek aan vertrouwen bij docenten en mentoren, en onzekerheid bij leerlingen over de beschikbare ondersteuning. Bovendien kan het ontbreken van een duidelijk pestprotocol resulteren in ad hoc beslissingen en inconsistente acties, wat de effectiviteit van de aanpak vermindert.

Voorts zijn er uit de gesprekken nog een aantal aspecten gekomen die belicht moeten worden om een duidelijke probleemstelling te schetsen. Ten eerste is een gebrek aan training voor docenten en mentoren een cruciaal knelpunt bij het aanpakken van pestgedrag

op de Rebound. Een effectief pestprotocol vereist niet alleen heldere richtlijnen en procedures, maar ook toegewijde en deskundige docenten/mentoren die in staat zijn om pestgedrag te herkennen en adequaat te reageren. Dat docenten niet direct getraind zijn in het signaleren van én reageren op pestgedrag binnen de specifieke doelgroep van de Rebound hoeft geen probleem te zijn. Als er een duidelijk pestprotocol beschikbaar is voor docenten om als leidraad te gebruiken helpt dit hen om vroegtijdig negatieve veranderingen in de groepsdynamiek te signaleren en inzicht te krijgen in de benodigde vervolg interventies. De laatste jaren zijn er bij het OPDC veel nieuwe medewerkers gekomen en oude docenten vertrokken. Dit maakt dat het team minder grip heeft op de sociale cohesie binnen de klassen en daardoor niet eenduidig handelt.

2.4 Doelstelling

Vanuit het OPDC is het signaal gekomen dat docenten en mentoren niet altijd op de juiste manier kunnen reageren op ongewenst gedrag. Op basis van de geïdentificeerde verbanden en patronen kan de doelstelling van het onderzoek als volgt worden geformuleerd:

“Welke belemmeringen ervaren docenten bij het signaleren en aanpakken van ongewenst gedrag tussen leerlingen binnen het OPDC?”

Aan het einde van het onderzoek is er een product ontwikkeld en zijn er aanbevelingen gedaan voor het professioneel handelen van docenten ten behoeve van het verbeteren van de sociale veiligheid en het tegengaan van pesten.

Hoofdstuk 3. Aanpak en inhoud

3.1 Discoverfase

In deze fase van het onderzoek zijn aan de hand van contextual interviewing gesprekken gevoerd met de preventiemedewerker veiligheid en een docent (zie Bijlage 1.1). Het doel van de gesprekken was het blootleggen van concrete ervaringen van respondenten in de huidige situatie van de Rebound (Van 't Veer et al., 2021). Ook werd in de interviews de organisatiestructuur van het OPDC verkend (zie Bijlage 1.2). Bij beide interviews is er gewerkt op basis van narratieve gespreksvoering, waarin de geïnterviewde gestimuleerd wordt om een eigen verhaal te vertellen (Van der Donk & Lanen, 2019). Om enige sturing te geven aan het interview, zijn er vooraf een aantal belangrijke thema's rondom sociale veiligheid en pesten opgesomd. Deze thema's zijn gebruikt als inleiding bij het interview en dienden als vertrekpunt voor het gesprek waarin de respondent zijn ervaringen op het onderwerp kon vertellen (zie Bijlage 1.3).

Dit zorgde voor de gewenste inzichten over de sociale veiligheid in de huidige situatie. Uit de interviews is gebleken dat er binnen het OPDC al veel wordt gedaan in het voorkomen van pesten. Aan de leerlingen wordt twee keer per jaar een gedrags- en vaardighedenprogramma geboden, de TOPs!-lessen. Dit programma heeft als doel om antisociaal gedrag en delinquent gedrag te verminderen (Orthopedagogisch Didactisch centrum [OPDC], persoonlijke communicatie, 3 mei 2023). Het knelpunt voor de docenten is dat zij na het gesignaleerde pestgedrag niet weten hoe zij moeten handelen. Binnen de organisatie ontbreekt het aan een eenduidig protocol, dat weergeeft welke stappen er worden gezet na het signaleren van pestgedrag. Uit de interviews is ook naar voren gekomen dat docenten het lastig vinden om pestgedrag te signaleren. Doordat er in de afgelopen jaren wisselingen zijn geweest in het docententeam, maakt dat het theoretisch kader in het omgaan met pesten verloren is geraakt. Hierdoor is er binnen de organisatie onvoldoende informatie uitgewisseld en zijn er geen expliciete afspraken gemaakt over het omgaan met pestgedrag. Als laatste is uit de interviews gekomen dat er op de Rebound sprake is van een wisselende groepsdynamiek. Leerlingen volgen steeds een traject van 13 weken, wat ervoor zorgt dat er gedurende het jaar een klas niet uit dezelfde leerlingen bestaat.

3.1.1 Literatuurverkenning

Met de bovenstaande informatie kon het probleem binnen de organisatie beter worden gekaderd en is er literatuur gevonden die aansluit bij het vervolgonderzoek. In dit onderzoek wordt de definitie pesten van Dan Olweus aangehouden: *“Iemand wordt gepest wanneer hij of zij herhaaldelijk en langdurig wordt blootgesteld aan negatieve handelingen door één of meer personen”* (Stop Pesten Nu, z.d.). Daarnaast is een belangrijke toevoeging aan deze definitie dat er sprake is van machtsverschil, omdat de pester vaak een sterkere sociale positie heeft dan de gepeste (Nederlands Jeugdinstituut [NJI], z.d.). Ook kan het pesten online voorkomen, er wordt dan gesproken over cyberpesten.

In 1970 leidde Dan Olweus het eerste wetenschappelijke onderzoek naar pesten en ontwikkelde in de loop der jaren een baanbrekend interventieprogramma genaamd: Olweus Bullying Prevention Program (Limber et al., 2021). Dit programma is gebaseerd op vier principes: volwassenen op school moeten; (1) geïnteresseerd zijn in de levens van de leerlingen en hun warmte en positiviteit geven; (2) ferme grenzen stellen aan onacceptabel

gedrag; (3) bij het breken van de regels wordt er gebruik gemaakt van consequent niet-fysieke en niet-gewelddadige consequenties; (4) functioneren als autoriteit en positieve rolmodellen (Jimerson et al., 2009, p. 377). Uit deze principes vloeien specifieke maatregelen voort die gebruikt kunnen worden op scholen. Zo stelt het programma dat op school-niveau; de ouders betrokken worden; er een introductie van de schoolregels tegen pesten wordt gehouden; er een pest-comité moet worden aangesteld. In de klas moeten gesprekken worden gevoerd met alle leerlingen over het onderwerp pesten en de gevolgen daarvan. Daarnaast volgt een apart gesprek met de ouders van de leerlingen over hetzelfde onderwerp. Op individueel-niveau moeten er gesprekken worden gevoerd met de ouders en de leerlingen die betrokken zijn bij het pesten. Voor de betrokken leerlingen moet er een individueel interventieplan worden ontwikkeld.

Deze bevindingen worden meegenomen in het ontwikkelen van het product omdat er duidelijke kaders zijn waaraan een effectief programma moet voldoen. Daarnaast biedt het de organisatie duidelijke handvatten en vervolgstappen. Dat is een van de punten die in het huidige pestprotocol van het OPDC ontbreekt, zo is gebleken uit de veldoriëntatie.

3.2 Definefase

In dit deel van het onderzoek ligt de focus op het analyseren van de vergaarde informatie en het identificeren van relaties en trends, die naar voren zijn gekomen tijdens de discoverfase. Op basis van uitkomsten van de literatuurverkenning en de veldoriëntatie, zijn er interviews afgenomen met medewerkers van het OPDC. Dit zijn vier docenten, die allen de rol van mentor vervullen, en de sociaal werker vanuit het WIJ-team.

Uit de interviews en de literatuurverkenning zijn verschillende verbanden en patronen naar voren gekomen:

- Een verband tussen de literatuur en de interviews is dat een veilig leerklimaat wordt bevorderd door een eenduidig en helder protocol. Op de Rebound worden handelingen bij ongewenst gedrag niet consistent toegepast en soms zelfs vergeten. Docenten hebben daarnaast uiteenlopende aanpakken bij het omgaan met ongewenst gedrag.
- Een patroon, afgeleid uit de interviews, is dat docenten de wisselingen in de groepsdynamiek noemen als complicerende factor om de sociale veiligheid te waarborgen. Het huidige pestprotocol is daarnaast niet voldoende toereikend. Nieuwe docenten ervaren dat er in het huidige pestprotocol niet voldoende informatie staat om hen te helpen bij het aanpakken van ongewenst gedrag (zie Bijlage 2). Er wordt binnen de Rebound veel gewerkt vanuit ervaring, dit komt met de jaren, en is daardoor moeilijk over te brengen. Leerlingen spelen een grote rol in de (sociale)veiligheidsbeleving binnen de klas. Ze komen als 'individueel' binnen en het duurt een tijd voordat ze positief bijdragen aan de groepsdynamiek.

3.2.1 Thematic analysis

Voor het analyseren van de data is gebruik gemaakt van thematic analysis (zie Bijlage 3), een methode die helpt bij het identificeren, analyseren en rapporteren van patronen binnen de data (Van 't Veer et al., 2021). De volgende stappen zijn doorlopen:

1. In het begin van de thematische analyse zijn zorgvuldig de interviews en andere verzamelde gegevens bestudeerd. Vervolgens zijn er initiële codes toegekend aan gegevens die opvielen, wat hielp bij het ontdekken van belangrijke patronen.

2. Nadat er een reeks codes werd gegenereerd, zijn er overkoepelende thema's gevonden die deze codes met elkaar verbinden. Enkele thema's kwamen sterker naar voren dan andere, wat leidde tot het herzien en verfijnen van de geïdentificeerde thema's.
3. Met de bijgewerkte thema's is de laatste stap het definiëren en benoemen van de onderwerpen, zodat er een helder beeld verkregen werd van wat elk thema inhield.

3.2.2 Uitkomsten Thematic Analysis

Op basis van de thematic analysis zijn de volgende thema's geïdentificeerd:

1. Noodzaak van een gestructureerd en veilig leerklimaat: het belang van duidelijke regels, structuur en consistentie in de klas om een veilige omgeving te creëren waarin pestgedrag minder kans krijgt.
2. Invloed van sociale media op pestgedrag: doordat sociale media vrij toegankelijk zijn en een rol spelen in het dagelijks leven van de leerlingen, komt het pestgedrag ook via deze weg de school binnen.
3. Variabiliteit in het benaderen van pestgedrag: docenten hanteren verschillende aanpakken in omgaan met ongewenst gedrag. Dit leidt tot inconsistentie en onzekerheid bij docenten. Zij vragen zich af of er gebruik gemaakt wordt van een effectieve aanpak.
4. Docenten hebben niet allemaal evenveel ervaring: binnen het OPDC zijn er het afgelopen jaar wisselingen geweest in het docententeam. Nieuwe docenten hebben niet dezelfde hoeveelheid ervaring met het omgaan met pestgedrag. Docenten met meer dan 20 jaar ervaring zijn vertrokken en er is geen overdracht geweest in het aanpakken van sociaal onveilig gedrag.
5. Gebrek aan effectieve communicatie en samenwerking binnen het team: het ontbreekt binnen het docententeam aan duidelijke afspraken. Dit zijn afspraken die betrekking hebben op het omgaan met sociaal onveilig gedrag. Daarnaast verloopt de informatie-uitwisseling tussen docenten over sociaal onveilig gedrag nog niet soepel.
6. Beperkingen van het huidige pestprotocol: het bestaande pestprotocol is ontoereikend omdat er onduidelijkheid is over de te nemen stappen die erin staan beschreven. Daarmee is het protocol niet werkbaar omdat de stappen niet uitgebreid zijn beschreven. Een docent begrijpt niet wat er met een stap daadwerkelijk wordt bedoeld.
7. Gebruik pestprotocol: het pestprotocol moet in beeld zijn bij docenten. Tot op heden staat het pestprotocol in het interventieplan van de school. Deze is online beschikbaar, waardoor het voor docenten tijd kost om het op te zoeken. Doordat het protocol niet direct zichtbaar is, heeft dit tot gevolg dat het minder leeft onder docenten.
8. Wisselende dynamiek: doordat iedere leerling een traject van 13 weken doorloopt ontstaan er door het jaar heen wisselende klassen.

3.3 Developfase

3.3.1 Resultaten en ontwerpeisen

Aan de hand van de thematic analysis en de interviews is er gekeken hoe de kloof tussen de huidige praktijksituatie en de gewenste situatie gedicht kan worden (Van 't Veer et al., 2021). In paragraaf 3.2.2 staat beschreven dat er in de huidige situatie nog een aantal beperkingen zitten aan het pestprotocol. Om naar het toekomstig doel te komen, moet bij de (nieuwe) docenten het protocol in beeld worden gebracht en werkbaar zijn. Daarnaast moeten leerlingen het gevoel van saamhorigheid binnen de school krijgen. Aanvullend op het literatuuronderzoek in paragraaf 3.3.1 is de inhoud van verschillende pestprotocollen op andere scholen vergeleken. Hiervoor is er gekeken naar scholen die samenwerken met het OPDC (zie Bijlage 4). De uitkomsten hiervan dragen bij aan het concreet maken van de handelingen in het pestprotocol.

Deze resultaten leiden tot de volgende ontwerpeisen:

1. *Eisen op basis van het interview met de sociaal werker, de mentoren en de docenten:*

- Leerlingen voelen zich niet verbonden met de school, zij ervaren een aanmelding bij de Rebound als falen. Door de leerlingen aan de start van het traject een overeenkomst te laten tekenen, kan het gevolg zijn dat er meer saamhorigheid ontstaat.
- Het pestprotocol moet voor docenten toegankelijk zijn. Bijvoorbeeld in de vorm van een papieren versie.
- Het protocol moet overzichtelijk zijn.
- De stappen in het protocol moeten concreet beschreven worden.
- Docenten hebben een hulpmiddel nodig waarmee zij het pestgedrag in de klas kunnen signaleren.

2. *Eisen op basis van de literatuur:*

- Ouders moeten betrokken worden in het protocol.
- In de lessen moet aandacht besteed worden aan het onderwerp pesten.
- De gedragsregels moeten voorafgaand aan het traject gedeeld worden met de klas en de leerling.
- Er moet voor een benadering gekozen worden die betrekking heeft op alle partijen: de ouders, de pester, de gepeste en de klas.
- In het protocol moeten adviezen staan beschreven welke punten er meegenomen worden in een gesprek met de leerling en de docent.

3.3.2 Low fidelity prototyping

Met de ontwerpeisen uit de vorige paragraaf is er gebrainstormd over het mogelijke product dat ingezet kan worden voor docenten op de Rebound. Dit is gedaan door middel van low fidelity prototyping, een manier van ontwerpen waarbij het product bewust nog simpel en schetsmatig is (zie Bijlage 5.1). Hierdoor is er eerst aandacht besteed aan wat het product de gebruiker daadwerkelijk moet brengen (Van 't Veer et al., 2021). Hieruit ontstond het idee om een tabel te maken, die overzichtelijk weergeeft uit welke stappen het pestprotocol bestaat. Ook ontstond het idee om een signaleringskaart te ontwerpen die docenten ondersteunt bij het herkennen van pestgedrag (zie Bijlage 5.2). Als laatste wordt er aan het product een 'contract basishouding voor de leerling' toegevoegd (zie Bijlage 5.3).

Uit de brainstormsessie kwamen de volgende nieuwe inzichten en ontwerpeisen naar voren die van belang zijn bij de ontwikkeling van het product:

- Het ontwerp van het pestprotocol bestaat uit een doorlopende tabel waarin de stappen genummerd zijn.
- Het oude protocol vormt de basis voor het nieuwe protocol. De stappen worden uitgebreid.
- Om het pestprotocol overzichtelijk en werkbaar voor docenten te houden bestaat deze uit maximaal 2 A4's.
- Om de saamhorigheid op school te vergroten wordt er een contract opgesteld over de basishouding op school. In dit contract worden leerlingen gevraagd zich in te zetten voor een sociaal veilig leerklimaat.
- Er wordt een signaleringskaart ontwikkeld met een korte en duidelijke beschrijving zodat het voor docenten eenvoudig inzetbaar is.

3.3.3 Contextueel

In deze paragraaf wordt benoemd welke aanpassingen er binnen de organisatie en het professioneel handelen moeten plaatsvinden voor de implementatie van het product (Van 't Veer et al., 2021).

- Door middel van een presentatie worden alle medewerkers van de Rebound op de hoogte gesteld van de implementatie. Hierdoor krijgen de medewerkers kennis over het product en de bijbehorende werkwijze.
- Om ervoor te zorgen dat de medewerkers de juiste vaardigheden verwerven om met de signaleringskaart te werken is er een instructie toegevoegd (Van 't Veer et al., 2021). De instructie moet door de mentor voorafgaand aan het gebruik van de kaart worden doorgenomen.
- Het 'contract basishouding' wordt aan het begin van de start van het traject ondertekend door de leerling. De mentor neemt het contract mee in het startgesprek en legt deze voor aan de leerling. Daarna wordt het contract aan de map van de leerling toegevoegd.
- Het pestprotocol is toegankelijker voor docenten als deze als papieren versie wordt toegevoegd aan de werkmap.

3.4 Deliverfase

In de deliverfase van dit onderzoek is het pestprotocol, de signaleringskaart en het gedragscontract voorgelegd aan de medewerkers van de Rebound. Hierbij is gebruikgemaakt van de methode 'prototyping' om een effectief en praktisch toepasbaar resultaat te bereiken (Van 't Veer et al., 2021). Om te weten welke maatregelen nodig zijn voor een succesvolle implementatie van de producten was er inhoudelijke inbreng nodig van verschillende betrokkenen (Van 't Veer et al., 2021). Deze betrokkenen hebben hun ideeën voor verbetering van de prototypes ingebracht.

De deelnemers zijn geselecteerd op basis van quota sampling. Dit houdt in dat de deelnemers zijn gekozen voor hun relevante kenmerken op basis van thema's die als criterium gelden in dit onderzoek (Van 't Veer et al., 2021). Zo zijn de docenten betrokken vanaf het begin van het onderzoek en hebben zij ervaring met het al dan niet waarborgen van de sociale veiligheid op de Rebound. Met de verzamelde feedback en evaluaties zijn er de nodige aanpassingen en verbeteringen doorgevoerd om ervoor te zorgen dat het pestprotocol, de signaleringskaart en het gedragscontract optimaal aansluiten bij de behoeften van de leerlingen, docenten en de school als geheel.

3.4.1 Feedback eerste prototype

In de eerste testronde is het 'contract basishouding voor de leerling' voorgelegd aan docenten van de Rebound. Om het formulier bruikbaar te maken hebben zij aangegeven dat het taalgebruik begrijpelijk moet zijn voor de leerling. In de eerste versie van het contract is het niveau van de taal te hoog, waardoor leerlingen niet goed begrijpen wat er met een afspraak feitelijk bedoeld wordt. Ook zou het beter zijn als de algemene huisregels van het OPDC weggelaten worden uit het contract. Dit zijn algemene afspraken die schoolbreed gelden, daardoor is het niet nodig om dit nog eens te benadrukken. Door alleen in te gaan op de sociale leefregels, is het contract overzichtelijker en dient het zijn doel om de sociale veiligheid onder de aandacht te brengen bij de leerling. De docenten waren daarnaast enthousiast over het gebruik van het contract, zij zien de implementatie hiervan voor zich.

Het contract is tevens voorgelegd aan de sociaal werker van het OPDC. Deze benoemde dat de lay-out van het contract helder is. Ook de sociaal werker was niet gecharmeerd van het opnemen van regels in het contract die schoolbreed worden gehanteerd. Het contract krijgt daarmee een negatieve lading. Door een positieve benadering (dus waar zet de leerling zich voor in, in plaats van wat mag de leerling niet) zal er volgens de sociaal werker meer saamhorigheid ontstaan en heeft de leerling meer zin om het in te vullen.

Het tweede product 'het pestprotocol', is voorgelegd aan de preventiemedewerker van het OPDC en tevens de opdrachtgever. De opdrachtgever benadrukt dat voor een succesvolle implementatie, het product gebaseerd moet zijn op het huidige protocol. Dit houdt in dat er gewerkt wordt volgens een flowchart, waarin de docent stapsgewijs de punten in het protocol volgt.

Het derde product 'de signaleringskaart' is bekeken door docenten en de opdrachtgever. Uit de feedback kwam naar voren dat het efficiënter werkt als de kaart zich op de pester richt óf op de gepeste, niet op beiden. Omdat het voornamelijk gaat om het signaleren van het pestgedrag, is ervoor gekozen om punt 1, let op vluchtgedrag, te schrappen. Zo zou het volgens de docenten overzichtelijker werken. Ook werd als feedback meegegeven dat de tekst tussen haakjes omgevormd zou kunnen worden tot een vraag waar docenten het gedrag mee kunnen toetsen.

3.4.2 Feedback tweede prototype

Om de diverse belangen en perspectieven bijeen te brengen zijn de producten aangepast naar inzichten van de belanghebbenden uit de praktijk. Het gedragscontract is in de tweede testronde voorgelegd aan een leerling, om te evalueren of de gemaakte afspraken acceptabel en begrijpelijk zijn voor de doelgroep (zie Bijlage 6.1). Het doel was om te kijken of leerlingen bereid zijn om hun handtekening onder het contract te zetten, en zich daarmee te committeren aan de gemaakte afspraken. In het contract staat vermeld dat het niet naleven van de regels gevolgen kan hebben. De gevraagde leerling zou graag meer details willen zien over welke specifieke maatregelen er worden genomen als de afspraken niet worden nageleefd. De leerling gaf de suggestie ruimte te reserveren in het contract, waarin de leerlingen hun eigen ideeën en suggesties voor een positieve leeromgeving kunnen vermelden zodat ze zich meer betrokken voelen bij het proces. De leerling stelt het op prijs als in het contract ook hulpbronnen of ondersteuning vermeld worden die beschikbaar zijn voor leerlingen, zoals mentoren of andere vormen van begeleiding. Over het algemeen denkt

de leerling dat het gedragscontract een goed uitgangspunt is, maar het zou nog krachtiger kunnen zijn als het meer interactief en inclusief is, waarbij leerlingen actief betrokken worden bij het vormgeven en naleven van de gedragsnormen. Deze feedback is deels verwerkt in het contract, zoals het benoemen van de mentor als 'hulpbron'. Toch is ervoor gekozen om het contract niet te groot en open te maken omdat dit ervoor kan zorgen dat het te langdradig en ingewikkeld wordt. Wel kan de mentor tijdens het gesprek vragen stellen om de leerlingen meer te betrekken.

Het pestprotocol is voor de tweede keer voorgelegd aan de opdrachtgever (zie Bijlage 6.2). Uit zijn feedback blijkt dat de navolgbaarheid van het product goed is. Dit blijkt uit de kort omschreven stappen en de lay-out van het product. De informatie die in de stappen staat, hoeft niet uitgebreid beschreven te zijn. Het gaat hier immers om een globale weergave van handelingen na het signaleren van pestgedrag. Daarnaast geeft de opdrachtgever aan dat het product eenvoudig inzetbaar is omdat het achter in de werkmap past.

De signaleringskaart is bekeken door de docenten uit de eerste testronde. Er is in deze feedbackronde beter gekeken naar het document dat de signaleringskaart en de werking ervan uitlegt (zie Bijlage 6.3). In dit document werd gesproken over een pest-alert scorekaart maar dit was volgens de feedback iets te hip, en het woord 'score' erachter zou niet het beoogde effect hebben. Deze naam is dan ook veranderd naar signaleringskaart. Docenten gaven aan dat het niet precies duidelijk was wat er in de lege vakjes geschreven moest worden. Er is gekozen om onderaan de signaleringskaart, in één zin, te beschrijven hoe het gebruikt kan worden. Tot slot werd er nog feedback gegeven op de term 'niveaus', dit zou weggelaten kunnen worden en gewoon als mild, matig en ernstig beschreven worden.

Hoofdstuk 4. Aanbevelingen

In dit onderzoek is gekeken naar manieren om pesten en sociale veiligheid binnen de afdeling Rebound van het OPDC in Groningen te verbeteren. Er zijn hierbij verschillende thema's geïdentificeerd, zoals de noodzaak van een gestructureerd en veilig leerklimaat, het belang leerlingen hierbij te betrekken, het verschil in ervaring en werkwijze van de docenten, het tekort aan kennis over (cyber)pesten en de beperkingen van het huidige pestprotocol. Op basis van deze bevindingen is een product ontwikkeld dat bestaat uit drie onderdelen: een hernieuwd pestprotocol, een bijbehorende signaleringskaart en een contract voor jongeren, waarin ze ervoor tekenen bij te dragen aan een veilige sfeer in de klas.

4.1 Aanbevelingen

Naast de implementatie van het ontwikkelde product, zijn er enkele belangrijke aanbevelingen die de organisatie verder kunnen helpen in het aanpakken van pestgedrag en het creëren van een veilig leerklimaat:

1. Bewustwording: om het product goed te implementeren is het belangrijk om het hele team op de hoogte te stellen. Plan tijd in tijdens een leerling vergadering regelmatig momenten voor docenten en ander personeel over het nieuwe pestprotocol, de signaleringskaart en het contract, zodat zij goed geïnformeerd zijn over de te volgen procedures en hoe ze het best kunnen werken met het product.
2. Betrokkenheid van leerlingen: betrek leerlingen bij het creëren van een veilig leerklimaat door hen te informeren over het nieuwe pestprotocol, de signaleringskaart en het contract. Neem tijd uit een les om met de leerlingen alle punten van de signaleringskaart bij langs te gaan. Zo worden zij er nogmaals aan herinnerd wat pesten inhoudt en waar docenten nu extra op gaan letten.
3. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat er geen concrete lijst is met alle regels die binnen de klas gelden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan niet eten in de klas, mobiel in de mobiel tas en bepaalde kledingvoorschriften. Er is wel een handboek van het OPDC, waar informatie in staat, maar ook hier staat geen duidelijke lijst met regels. Voor nieuwe docenten is het fijn om op één plek te kunnen zien wat precies de vaste regels zijn op de Rebound. Onze aanbeveling is dan ook om hiervan een overzicht te maken en in de klassenmap te plaatsen.

4.2 Randvoorwaarden

Voor een succesvolle implementatie van het product en de overige aanbevelingen, is het van belang dat er voldoende samenwerking en communicatie is tussen docenten(mentoren), orthopedagogen, de sociaal werker en de teamleider. Zorg voor duidelijke afspraken en informatie-uitwisseling tussen alle betrokkenen en creëer ruimte voor intervisiebijeenkomsten waarin ervaringen gedeeld kunnen worden. Om dit concreet vorm te geven wordt aangeraden om direct een vergadering met elkaar te beleggen en daarin het product en de aanbevelingen met elkaar te bespreken. Het is belangrijk om gevoel te krijgen bij de verschillende onderdelen en met elkaar mogelijke vragen en/of opmerkingen van leerlingen en ouders te bedenken en antwoorden hierop te vinden. Vooral de zogenaamde signaleringskaart gaat, als het goed is, de nodige vragen in het team bij leerlingen en ouders oproepen: vragen als wanneer spreken wij van mild of ernstig pestgedrag en in hoeverre speelt frequentie van het gedrag een rol. In deze vergadering over dit onderwerp kunnen

eerste gedachten daarover met elkaar gedeeld worden. Laat vervolgens de praktijk leidend zijn in het verfijnen van de criteria. Spreek met elkaar af de eerste weken geen gradatie toe te kennen aan gesignaleerd pestgedrag, maar daarover gezamenlijk in de volgende (leerling)vergadering met elkaar een mening te vormen. Zo staat het onderwerp op de agenda, gaat het leven en ontwikkelt zich het gevoel voor de ernst en gradatie van pestgedrag. Naarmate er meer gesproken wordt binnen het team over pestgedrag aan de hand van concrete voorbeelden, zal er zich een gedeelde en gezamenlijke visie ontwikkelen en neemt geleidelijk aan de ervaring binnen het team toe. Laat het een terugkerend onderwerp zijn in de leerling vergaderingen zodat ook nieuwe docenten weer eenvoudiger aan kunnen haken.

4.3 Ontwikkelingen

Het is belangrijk om in te spelen op ontwikkelingen en veranderingen binnen de school en de samenleving. Houd rekening met nieuwe technologieën, bijvoorbeeld op het gebied van sociale media en cyberpesten, en pas het pestprotocol en de signaleringskaart aan indien nodig. Werk samen met andere scholen binnen de Openbare Scholengemeenschap om op de hoogte te blijven van nieuwe inzichten en effectieve strategieën om pestgedrag aan te pakken. Blijf openstaan voor feedback van docenten, leerlingen en ouders om continue verbetering en aanpassing van het pestprotocol, de signaleringskaart en het contract te waarborgen.

4.4 Inbedding

Om ervoor te zorgen dat het product en de aanbevelingen effectief worden geïmplementeerd en onderdeel worden van de dagelijkse praktijk, is het essentieel om aandacht te besteden aan de inbedding in de schoolcultuur en -structuur. Dit kan worden bereikt door:

1. Zichtbaarheid: zorg ervoor dat het vernieuwde pestprotocol en de signaleringskaart zichtbaar en gemakkelijk toegankelijk zijn voor docenten, bijvoorbeeld door ze in de klassenmap te plaatsen. Het advies is om het protocol achter in de klassenmap te plaatsen en de signaleringskaart naast de dagrapportage. Op deze manier kunnen docenten direct zien waar ze op kunnen letten als het gaat om pestgedrag en is de drempel om gedrag te noteren klein.
2. Regelmatige evaluatie: evalueer regelmatig de effectiviteit van het pestprotocol, de signaleringskaart en het contract en pas ze aan indien nodig. Gebruik feedback van docenten, leerlingen en ouders om verbeterpunten te identificeren.
3. Integratie in bestaande structuren: integreer het pestprotocol en de signaleringskaart in bestaande schoolstructuren, zoals het schoolbeleid, de gedragscode en het leerplan.
4. Verantwoordelijkheid en eigenaarschap: wijs een verantwoordelijke aan binnen de school die zorgt voor de implementatie en het onderhoud van het pestprotocol, de signaleringskaart en het contract. Dit kan bijvoorbeeld een docent/mentor of de teamleider zijn. Zorg dat iedereen binnen de school zich verantwoordelijk voelt voor het creëren van een veilig leerklimaat.

4.5 Conclusie

Door het ontwikkelde product en de aanbevelingen te implementeren, kan de organisatie effectief werken aan het aanpakken van pestgedrag en het creëren van een veilig en

ondersteunend leerklimaat voor alle betrokkenen. Belangrijk hierbij is de samenwerking tussen alle betrokken partijen en de continue aandacht voor evaluatie en verbetering.

Literatuurlijst

- Jimerson, S. R., Swearer, S. M. & Espelage, D. L. (2009). *Handbook of Bullying in Schools: An International Perspective*. Routledge. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van <https://ebookcentral-proquest-com.nlhhq.idm.oclc.org/lib/hanzen-ebooks/reader.action?docID=465313>
- Limber, S., Breivik, K. & Smith, P. K. (2021). Dan Olweus (1931-2020). *International Journal of Bullying Prevention*. <https://doi.org/10.1007/s42380-021-00096-5>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (z.d.). *Zorgplicht sociale veiligheid leerlingen op school* [Brochure]. Geraadpleegd op 15 maart 2023, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-de618287cc0b9a563bd2beacc44d27e62881649e/pdf>
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *Pesten*. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van <https://www.nji.nl/pesten>
- Openbaar Onderwijs Groningen. (z.d.-a). *Integrale veiligheid*. Geraadpleegd op 16 maart 2023, van <https://openbaaronderwijsgroningen.nl/integraleveiligheid.html>
- Openbaar Onderwijs Groningen. (z.d.-b). *Visie en missie*. Geraadpleegd op 17 maart 2023, van <https://openbaaronderwijsgroningen.nl/missievisie.html>
- Openbaar Onderwijs Groningen. (2018). *Gedragprotocol leerlingen inzake veiligheid* [White paper]. Geraadpleegd op 16 maart 2023, van <https://openbaaronderwijsgroningen.nl/contentfiles/o2q2/Document/19/19469.pdf>
- Rijksoverheid. (z.d.). *Veiligheid op school*. Geraadpleegd op 15 maart 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veilig-leren-en-werken-in-het-onderwijs/veiligheid-op-school>
- School en Veiligheid. (2020a). *Het anti-pestprotocol*. Geraadpleegd op 16 maart 2023, van <https://www.schoolenveiligheid.nl/kennisbank/het-anti-pestprotocol-op-school/>
- School en Veiligheid. (2020b). *Wet Veiligheid op school*. Geraadpleegd op 15 maart 2023, van <https://www.schoolenveiligheid.nl/kennisbank/wet-veiligheid-op-school/>
- Steenmeijer, J. (2021). *Beroepscode voor professionals in sociaal werk*. Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk. Geraadpleegd op 20 mei 2023, van <https://www.bpsw.nl/app/uploads/BPSW-Beroepscode-2021.pdf>
- Stop Pesten Nu. (z.d.). *Definitie pesten*. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van <https://www.stoppestennu.nl/definitie-pesten>

Sweers, A. (2013, 3 juni). *Schoolmaatschappelijk werk heeft een belangrijke brugfunctie*.

Van der Donk, C., & Lanen, B. (2019). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Uitgeverij Coutinho.

Van 't Veer, J., Wouters, E., Veeger, M., & Van der Lugt, R. (2021). *Ontwerpen voor zorg en welzijn*. Uitgeverij Coutinho.

Bijlagen

Bijlage 1. Veldoriëntatie

1.1 Interviews

Tabel 1. Uitkomsten oriëntatie 1.

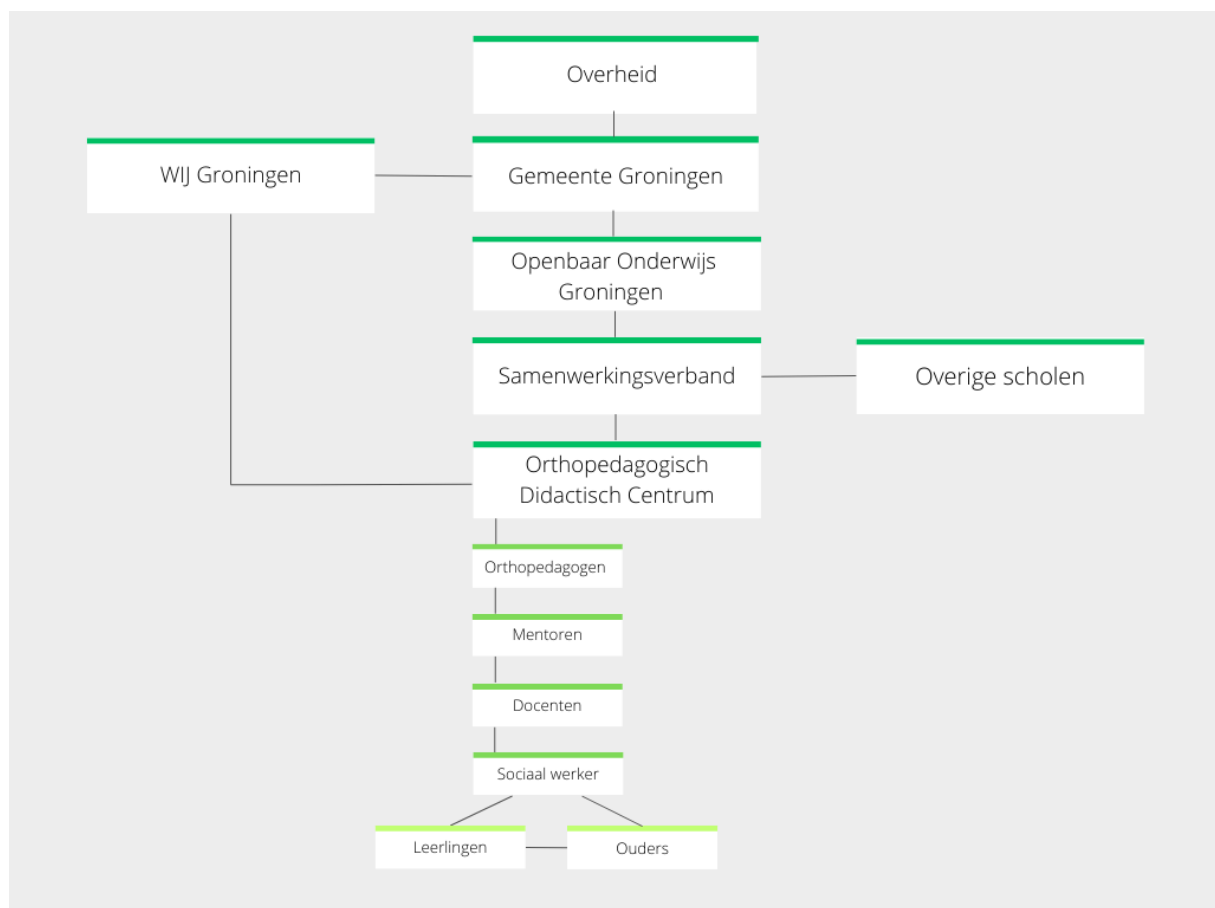
Gesproken met	Jurjen Jaarsma
Functie	Docent/Mentor/Preventiemedewerker veiligheid
Context	Het interview is afgenomen bij het Orthopedagogisch didactisch centrum in Groningen.
Belangrijkste uitkomsten	• Een heldere structuur en vormgeving van de lessen draagt bij aan een veilig leerklimaat. • Door sociale media wordt de pestproblematiek ook binnen de school gebracht. • Docenten hebben te maken met een wisselende dynamiek in de klas. Ondanks dat moeten zij de regie kunnen behouden. • Docenten maken gebruik van de handelingswijzer. In dit document staan uniforme handelingen bij ongewenst gedrag. Als er enige tijd geen incidenten zijn geweest, dan wordt deze handleiding vergeten. • Iedere docent heeft weer een eigen karakter en een andere manier van handelen bij ongewenst gedrag. • 2x per jaar wordt er een TOPs!-les gegeven aan leerlingen. • Welke middelen gebruikt de organisatie om de sociale veiligheid te bewerkstelligen? • Is er voldoende veiligheidsbeleving op de Rebound? • Welke middelen gebruikt het OPDC om sociale veiligheid te bewerkstelligen? • Onderzoek het signaleren van ongewenst gedrag. • Meer op signaleringen van ongewenst gedrag gaan zitten.

Tabel 2. Uitkomsten oriëntatie 2.

Gesproken met	Johan Jans
Functie	Docent/mentor
Context	Het interview is afgenomen bij het Orthopedagogisch didactisch centrum in Groningen.
Belangrijkste uitkomsten	• Het pestprotocol is nu niet voldoende toereikend. • Er is onvoldoende informatie uitgewisseld in het team. • Alles valt en staat bij een goed pedagogisch leerklimaat. • De laatste twee jaar zijn er de nodige wisselingen geweest van medewerkers. Deze nieuwe club is de laatste tijd hard aan het werk om weer naar elkaar toe te groeien. • Korte lijnen tussen het OPDC, ouders en leerlingen. • Leerlingen zijn in zicht en worden uitgenodigd om hun leerdoelen te bespreken. • Goed contact met de leerlingen zorgt ervoor dat er eerder wordt gesignaleerd. • Per week heeft de leerling een uur tot twee uur contact met de mentor. • Onervaren docenten. Niet op vakgebied en vakinhoudelijk

- Twee wekelijks houden de docenten een supervisiebijeenkomst.
- Coaching van docenten.
- Rebound leerlingen hebben veranderbaar gedrag.
- Er is een professioneel aanbod van docenten binnen de Rebound. Kracht van de professional staat boven alles.
- De rebound is snel gegroeid, daardoor is het theoretisch kader verwaterd.
- Docenten ervaren onzekerheid in het handelen bij ongewenst gedrag.
- Signaleren van pestgedrag bij docenten ontbreekt.
- Er wordt veel gedaan om pesten te voorkomen, bijvoorbeeld TOPs!-lessen. Voor de momenten dat het niet lukt, is een duidelijk pestprotocol nodig.

1.2 Organisatiestructuur

Figuur 1. Organisatiestructuur

1.3 Thema's interview

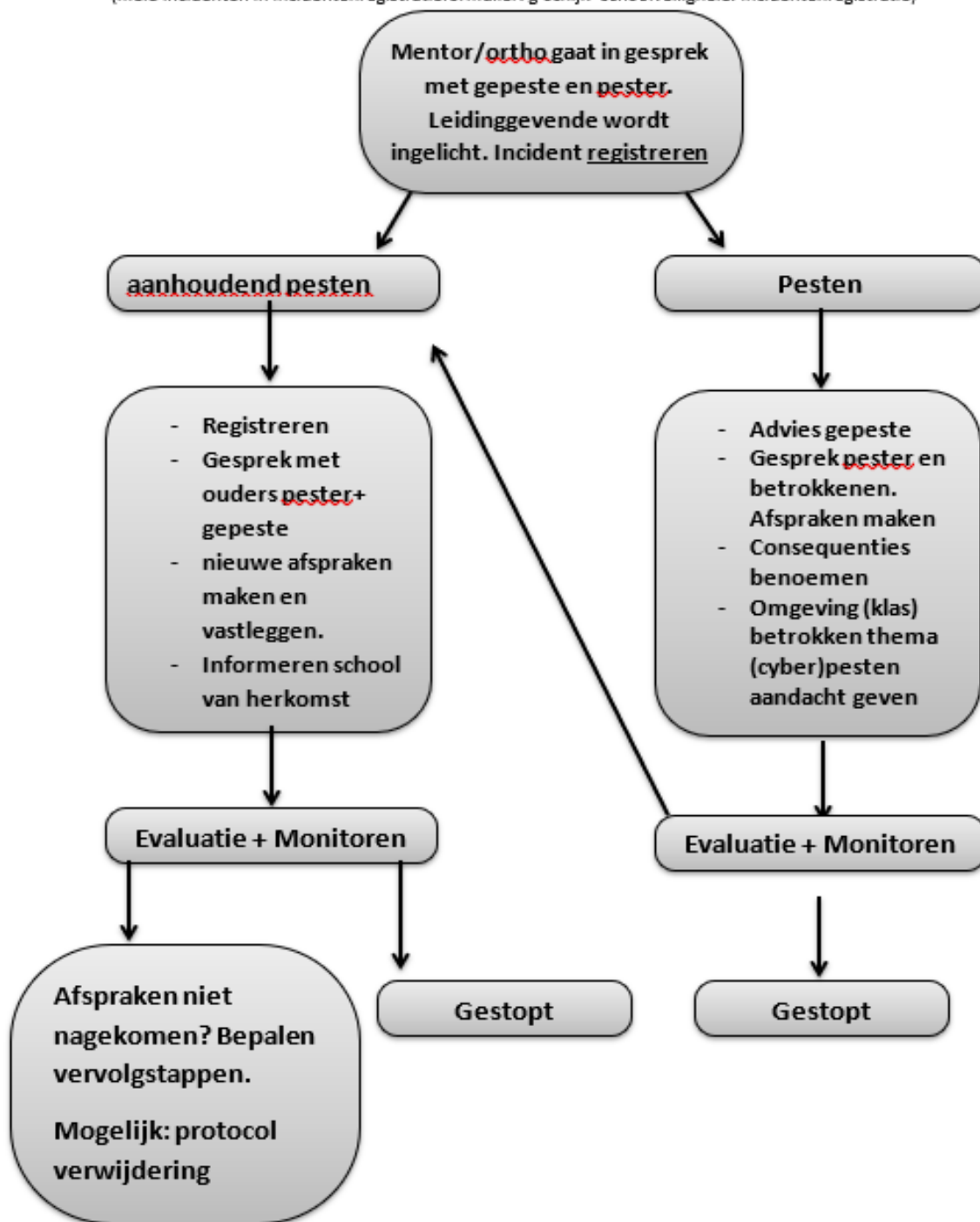
Tabel 3. Interviewvragen.

Interviewvragen	
Pestprotocol	-Op wat voor manier komt de Rebound er achter of de leerling gepest is of heeft gepest? -Hoe is het pestprotocol ontstaan? -Wie heeft het pestprotocol gemaakt? -Hoe vaak wordt het pestprotocol ingezet? - -Wat zijn de stappen in het pestprotocol? -Is het een duurzaam protocol? -Zijn docenten op de hoogte van de definitie van pesten?
Cyberpesten	-Hoe wordt cyberpesten gesignaleerd? -Wat zijn de preventiemethoden van cyberpesten binnen de Rebound? -Welke aanpak ligt er nu?
	-Hoe gaan docenten om met de wisselende dynamiek in de klassen? -Hoe signaleren docenten op tijd dat er veranderingen zijn in de dynamiek?
Aanpak en preventie	-Wat is de invulling van de TOPs!-lessen? -Welke vormen van preventie en aanpak van pestgedrag zijn er binnen de Rebound?
Sociale veiligheid	-Hoe waarborgt de Rebound de sociale veiligheid? -Welke handelingen verrichten docent in het bewaken van de sociale veiligheid? -Ervaren docenten belemmeringen in het waarborgen van de sociale veiligheid?
Wettelijke kaders	-Is het pestprotocol een onderdeel van het veiligheidsplan?
Internationaal	-Worden er internationale protocollen gebruikt? -Worden er internationale programma's ingezet?

Bijlage 2. Pestprotocol Orthopedagogisch didactisch centrum

Protocol (cyber) pestgedrag

(meld incidenten in incidentenregistratieformulier: g-schijf> schoolveiligheid>incidentenregistratie)

Figuur 2. Pestprotocol

Bijlage 3. Thematic analysis

Figuur 3. Analyse

Bijlage 4. Vergelijking pestprotocollen

Tabel 4. Vergelijking

Pestprotocollen	1. Parcivalcollege Parcivalcollege. (z.d.). <i>Documenten</i>. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van https://www.parcivalcollege.nl/documenten 2. Topsport Talentschool Groningen Topsport Talentschool Groningen. (z.d.). <i>Pestprotocol 2022-2023</i> [White paper]. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van https://www.topsporttalentschoolgroningen.nl/contentfiles/tts/Document/18/17535.pdf 3. CSG Selion CSG Selion. (z.d.). <i>Downloads</i>. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van https://www.csqselion.nl/downloads/ 4. Kamerling Onnes Kamerlingh Onnes. (z.d.). <i>Pestpreventiebeleidsplan 2022-2023</i> [White paper]. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van https://kamerlinghannes.nl/contentfiles/kamerlinghannes/Document/20/20383.pdf 5. Heyerdahl College Heyerdahl College. (2018). <i>Pestprotocol</i> [White paper]. Geraadpleegd op 3 mei 2023, van https://www.heyerdahlcollege.nl/contentfiles/heyerdahl/Document/82/81996.pdf
Uitkomsten:	-De pestprotocollen zijn gebaseerd op de vijfsporenaanpak; -Er worden tips gegeven over het in gesprek gaan met de gepeste, de ouders en de pester; -Er wordt stilgestaan bij de ondersteuning van ouders, de gepeste en de pester; -Er wordt advies gegeven aan de ouders, pester en gepeste; -In de protocollen wordt zowel de definitie als de uitingen van pesten beschreven; -In de protocollen staat beschreven wat de signalen zijn van pesten; -Er staan preventieve maatregelen beschreven; -Er is een contract opgesteld met gedragsregels die de pester ondertekend; -Er is een stappenplan dat ingezet wordt na een melding van pesten.

Bijlage 5. Prototypen

5.1 Prototype pestprotocol

Tabel 5. Prototype 1

Pestprotocol OPDC	
Mentor: -Incident registreren. -Docententeam/leidinggevende inlichten.	
1. De mentor gaat in gesprek met de gepeste: -Laat de leerling zijn/haar verhaal vertellen. -Bespreek mogelijke oplossingen en afspraken tot een gewenste omgang. -Bespreek het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt. -Motiveer de leerling om met jou in gesprek te gaan als er zich weer een vervelende situatie voordoet (Van Stigt, 2014). -Houdt de leerling op de hoogte van de stappen die je zet. -Maak een vervolgafpraak met de leerling. -Bespreek of je ouders op de hoogte mag brengen van het pestgedrag.	5. Evaluatie en monitoring: -Monitor opgeloste kwesties; biedt een herstelgesprek aan bij herhaling van pestgedrag. -Mocht een handeling hebben geholpen sla dit ergens op.
2. De mentor gaat in gesprek met de pester: -Confronteer de pester met zijn gedrag. Keur het gedrag af, niet de persoon. -Achterhaal de achterliggende reden (Van Stigt, 2014). -Bespreek mogelijke oplossingen en afspraken tot een gewenste omgang.	6. De mentor gaat in gesprek met de ouders van de gepeste: -Toon begrip. -Bespreek mogelijke oplossingen en afspraken tot een gewenste omgang. -Bespreek het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt. -Maak een vervolgafpraak indien er een gewenst termijn moet zijn voor verbeteringen (Van Stigt, 2014).

-Bespreek het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt. -Maak een vervolgafpraak met de leerling. -Breng ouders op de hoogte.	
3. De mentor gaat in gesprek met de gepeste en pester: -Bespreek de gezamenlijke oplossingen en afspraken tot gewenst gedrag. -Bespreek het vervolgtraject als het pesten zich herhaalt.	7. Praat met de ouders van de pester: -Toon begrip. -Bespreek welk gedrag de leerling vertoond. -Ga opzoek naar een gezamenlijke oplossing en afspraken om te komen tot gewenst gedrag. -Bespreek vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt. -Maak een vervolgafpraak indien er een gewenst termijn moet zijn voor verbeteringen (Van Stigt, 2014).
4. De mentor gaat in gesprek met de klas: -Verhelder de groepsafspraken (School en Veiligheid, z.d.) -Zorg voor een pest-informatieles over bijvoorbeeld cyberpesten. -Meld waar kinderen terecht kunnen als er wordt gepest (Limber et al., 2021)	8. Evaluatie en monitoring: -Indien de gemaakte afspraken niet zijn nagekomen worden er door de mentor vervolgstappen bepaald. -Mogelijk; protocol verwijdering.
	School en Veiligheid. (z.d.). <i>In de klas</i>. Geraadpleegd op 10 mei 2023, van https://www.schoolenveiligheid.nl/thema/pesten-in-het-primair-onderwijs/#in-de-klas Limber, S., Breivik, K. & Smith, P. K. (2021). Dan Olweus (1931-2020). <i>International Journal of Bullying Prevention</i>. https://doi.org/10.1007/s42380-021-00096-5 Van Stigt, M. (2014). <i>Alles over pesten</i> [E-Book]. Boom. Geraadpleegd op 10 maart 2023, van https://www.boomportaal-nl.nl/hhg.idm.oclc.org/boek/9789089532510

5.2 Prototype contract basishouding

Positieve Houding en Gedrag binnen het OPDC

Ik, als leerling van de rebound, ga akkoord met de volgende afspraken én doe mijn best om een positieve en veilige leeromgeving voor mijzelf en anderen te waarborgen:

1. Ik behandel iedereen met respect en fatsoen, ongeacht onze verschillen.
2. Ik help mee aan een schone en prettige leeromgeving door mijn rommel op te ruimen en zorg te dragen voor de schoolfaciliteiten.
3. Ik ben open en eerlijk in mijn communicatie met anderen, zowel medeleerlingen als docenten.
4. Ik probeer actief samen te werken wanneer nodig, overleg met anderen en stel mij begeleidbaar op om mijn traject bij de rebound succesvol af te ronden.
5. Ik houd rekening met anderen en onze omgeving, zowel binnen als buiten de school.
6. Ik rook niet, gebruik geen alcohol of drugs op schoolterrein of tijdens schoolactiviteiten.
7. Ik kom niet onder invloed van alcohol of drugs naar school en heb geen alcohol of drugs in mijn bezit.

Door deze afspraken te volgen, draag ik bij aan een positieve en veilige leeromgeving voor iedereen bij het OPDC. Ik begrijp dat het niet naleven van deze afspraken gevolgen kan hebben voor mijn traject bij de rebound.

5.3 Prototype signaleringskaart

De Pest-Alert Scorekaart

De Pest-Alert Scorekaart is een effectief hulpmiddel dat docenten en mentoren kunnen gebruiken om pestgedrag te herkennen en te monitoren. Het helpt bij het inschatten van het niveau van ernst, en kan worden ingezet tijdens mentorgesprekken om leerlingen bewust te maken van hun eigen gedrag en hen handvatten te geven voor het verbeteren van hun houding.

Hoe werkt de Pest-Alert Scorekaart?

1. De scorekaart bevat de 6 'alerts' uit de NJI signaalkaart, met daarbij een scorekolom. Voor elke 'alert' zijn er 3 niveaus van ernst, die elk een bepaalde score krijgen:
 - Niveau 1 (mild)
 - Niveau 2 (matig)
 - Niveau 3 (ernstig)
2. Docenten observeren het gedrag van de leerlingen tijdens de les. Wanneer ze een van de 6 'alerts' waarnemen of zij veranderingen in de groepsdynamiek merken, kunnen ze de naam van een leerling in het vakje zetten. Zo kunnen docenten die op een ander moment die dag/week lesgeven aan deze klas, direct zien wat er is waargenomen door hun collega's, en hier sneller op reageren.
3. Tijdens mentorgesprekken kan de mentor de Pest-Alert Scorekaart gebruiken om met de leerling te bespreken hoe zijn of haar gedrag overeenkomt met de verschillende 'alerts'. Dit helpt de leerling om inzicht te krijgen in zijn of haar eigen gedrag en stimuleert reflectie op hoe het gedrag kan worden verbeterd.
4. Afhankelijk van het aantal keer dat een leerling zijn/haar te zien is op de kaart, kan de betrokken mentor beslissen of er extra maatregelen nodig zijn, zoals een (extra) gesprek met leerling en/of de ouders, bemiddeling tussen leerlingen of de inzet van iemand anders in de organisatie (teamleider, sociaal werker of orthopedagoog).

Voorbeeld van de Pest-Alert Scorekaart:

Alert	Niveau 1 (mild)	Niveau 2 (matig)	Niveau 3 (ernstig)
1. Let op vluchtgedrag (Let op leerlingen die sociale situaties vermijden, zoals graag alleen zijn of extra taken opzoeken.)			
2. Kijk naar rolvastheid (Observeer of er vaste rollen zijn bij plagerijen, zoals dezelfde leerling die steeds plaagt of geplaagd wordt.)			
3. Let op signaalgedragingen (Merk subtiele gedragingen op, zoals imitaties, stemveranderingen of het nadoen van anderen.)			
4. Er is geen schuldgevoel of verzoening (Wees alert op conflicten zonder schuldgevoel of pogingen tot verzoening tussen betrokken leerlingen.)			
5. Het is fysiek grensoverschrijdend (Let op gedrag dat fysieke grenzen overschrijdt, zoals ongewenst aanraken, duwen of intimiderend staren.)			
6. Herhaald plagen is pesten (Besteed aandacht aan terugkerende plagerijen of 'grapjes' gericht op dezelfde leerling.)			

Figuur 4. Scorekaart

Bijlage 6 Prototypen na de twee testronden

6.1 Contract basishouding

OPDC

Contract basishouding

Aldus opgemaakt te: Groningen

Datum:

Ik ga, als leerling van de rebound, akkoord met de volgende afspraken:

1. Ik doe mijn best een bijdrage te leveren aan een positieve en veilige leeromgeving
2. Ik behandel iedereen met respect en fatsoen, ongeacht onze verschillen.
3. Ik ben open en eerlijk in mijn communicatie naar anderen, zowel medeleerlingen als docenten.
4. Ik probeer actief samen te werken wanneer nodig, overleg met anderen en stel mij begeleidbaar op om mijn traject bij de rebound succesvol af te ronden.
5. Ik houd rekening met anderen en onze omgeving, zowel binnen als buiten de school.
6. Ik realiseer mij dat mijn acties invloed kunnen hebben op anderen en hun succes.
7. Ik vraag mijn mentor om hulp wanneer ik niet weet hoe ik bovenstaande afspraken kan nakomen of wanneer ik mij onveilig voel in de klas.

Door deze afspraken te volgen, draag ik bij aan een positieve en veilige leeromgeving voor iedereen bij het OPDC. Ik begrijp dat het niet naleven van deze afspraken gevolgen kan hebben voor mijn traject bij de Rebound.

Handtekening leerling

Handtekening OPDC

Figuur 5. Contract

6.2 Pestprotocol

HANDELINGSWIJZER (CYBER) PESTEN

De mentor:

- Meldt het incident in het incidentenregistratieformulier: g-schijf> schoolveiligheid>incidentenregistratie.
- Ligt de leidinggeven en het docententeam in.
- Licht eventueel de schoolmaatschappelijk werker in.

Pesten

1. De mentor gaat in gesprek met de gepeste:

- Laat de leerling zijn/haar verhaal vertellen.
- Bespreek mogelijke oplossingen en afspraken om tot een gewenste omgang te komen.
- Bespreek het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
- Motiveer de leerling om met jou in gesprek te gaan als er zich weer een vervelende situatie voordoet (Van Stigt, 2014).
- Houdt de leerling op de hoogte van de stappen die je zet (Van Stigt, 2014).
- Maak een vervolgspraak met de leerling.

2. De mentor gaat in gesprek met de pester:

- Confronteer de pester met zijn gedrag. Keur het gedrag af, niet de persoon.
- Achterhaal de achterliggende reden (Van Stigt, 2014).
- Bespreek mogelijke oplossingen en afspraken om tot een gewenste omgang te komen.
- Bespreek het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
- Maak een vervolgspraak met de leerling.

3. De mentor gaat in gesprek met de gepeste en pester:

- Bespreek de gezamenlijke oplossingen en afspraken om tot een gewenste omgang te komen.
- Bespreek het vervolgtraject als het pesten zich herhaalt.

4. De mentor gaat in gesprek met de klas:

- Verhelder de groepsafspraken (School en Veiligheid, z.d.).
- Zorg voor een pest-informatieles over bijvoorbeeld cyberpesten.
- Meld waar kinderen terecht kunnen als er wordt gepest (Limber et al., 2021).

5. Evaluatie en monitoring:

- Monitor opgeloste kwesties; biedt een herstelgesprek aan bij herhaling van pestgedrag.
- Mocht een handeling hebben geholpen, schrijf dit ergens op.

Aanhoudend pesten

6. De mentor gaat in gesprek met de ouders van de gepeste:

- Toon begrip.
- Bespreek mogelijke oplossingen en afspraken om tot een gewenste omgang te komen.
- Bespreek het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
- Maak een vervolgspraak indien er een gewenst termijn moet zijn voor verbeteringen (Van Stigt, 2014).

7. Praat met de ouders van de pester:

- Toon begrip.
- Bespreek welk gedrag de leerling vertoont.
- Ga op zoek naar een gezamenlijke oplossing en afspraken om tot een gewenste omgang te komen.
- Bespreek het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
- Maak een vervolgspraak indien er een gewenst termijn moet zijn voor verbeteringen (Van Stigt, 2014).

8. Evaluatie en monitoring:

- Indien de gemaakte afspraken niet zijn nagekomen, worden er door de mentor vervolgstappen bepaald.
- Mogelijk; protocol verwijdering.

Literatuur:

-Limber, S., Breivik, K. & Smith, P. K. (2021). Dan Olweus (1931-2020). *International Journal of Bullying Prevention*. <https://doi.org/10.1007/s42380-021-00096-5>

-School en Veiligheid. (z.d.). In de klas. Geraadpleegd op 10 mei 2023, van <https://www.schoolenveiligheid.nl/thema/pesten-in-het-primair-onderwijs/#in-de-klas>

-Van Stigt, M. (2014). *Alles over pesten* [E-Book]. Boom. Geraadpleegd op 10 maart 2023, van <https://www-boomportaal-nl.nl/hhg.idm.oclc.org/boek/9789089532510>

Figuur 6. Protocol

6.3 Signaleringskaart

De signaleringskaart is een effectief hulpmiddel dat docenten en mentoren kunnen gebruiken om pestgedrag te herkennen en te monitoren. Het helpt bij het inschatten van het niveau van ernst, en kan worden ingezet tijdens mentorgesprekken om leerlingen bewust te maken van hun eigen gedrag en hen handvatten te geven voor het verbeteren van hun houding.

Hoe werkt de signaleringskaart?

1. De signaleringskaart bevat 6 'alerts', waarvan 5 uit de NJI signaalkaart. Voor elke 'alert' kan de docent aangeven of het gaat om mild, matig of ernstig. Het is op het begin aan de docenten zelf om dit in te vullen naar hun eigen gevoel. Hierover kan tijdens leerling vergaderingen gesproken worden, om zo langzamerhand een consensus te creëren onder het team, welk gedrag onder welke noemer wordt geschaald.
2. Docenten observeren het gedrag van de leerlingen tijdens de les. Wanneer ze één van de 6 'alerts' waarnemen of zij veranderingen in de groepsdynamiek merken, kunnen ze de naam van een leerling in het vakje zetten. Zo kunnen docenten die op een ander moment die dag/week lesgeven aan deze klas, direct zien wat er is waargenomen door hun collega's, en hier sneller op reageren.
3. Tijdens mentorgesprekken kan de mentor de signaleringskaart gebruiken om met de leerling te bespreken hoe zijn of haar gedrag overeenkomt met de verschillende 'alerts'. Dit helpt de leerling om inzicht te krijgen in zijn of haar eigen gedrag en stimuleert reflectie op hoe het gedrag kan worden verbeterd.
4. Afhankelijk van het aantal keer dat een leerling zijn/haar naam te zien is op de kaart, kan de betrokken mentor beslissen of er extra maatregelen nodig zijn, zoals een (extra) gesprek met leerling en/of de ouders, bemiddeling tussen leerlingen of de inzet van iemand anders in de organisatie (teamleider, sociaal werker of orthopedagoog).

Alert	Mild	Matig	Ernstig
1. Let op de groepsdynamiek Zijn er leerlingen die hun positie in de groep beschermen ten nadele van een andere leerling?	*	*	*
2. Kijk naar rolvastheid Zijn er leerlingen die anderen manipuleren of overhalen om mee te doen aan het plagen/pesten?			
3. Let op signaalgedragingen Zijn er leerlingen met gedragingen die kunnen wijzen op pestgedrag (fluisteren, lachen, wijzen, wegstijgen)?			
4. Er is geen schuldgevoel of verzoening Vinden leerlingen het lastig om sorry te zeggen of woorden terug te nemen?			
5. Het is fysiek grensoverschrijdend Zijn er leerlingen die fysieke grenzen overschrijden, zoals aanraken, duwen of intimiderend staren?			
6. Herhaald plagen Is er sprake van terugkerende 'grapjes' of opmerkingen naar naar een leerling?			

*Noteer hier de naam van de leerling en beschrijf eventueel het gedrag in steekwoorden.

Figuur 7. Scorekaart